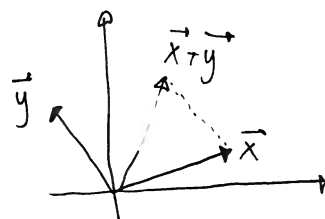

Overblikk over MAT1125

Kap 1: I $\mathbb{R}^n$ kan vi legge sammen vektorer og gange med skalarer.

Vi skal abstrahere dette:

$\mathbb{R}^n \mapsto$ generelt vektorrom U
vektorer $\vec{x} \in \mathbb{R}^n \mapsto$ vektorer $u \in U$
skalarer $\alpha \in \mathbb{R} \mapsto$ skalarer $\alpha \in \mathbb{K}$, der
 $\mathbb{K}$ er en generell kropp

Vi skal definere basiser og dimensjon.

Kap 2: Vi generaliserer matriser til lineære avbildninger.

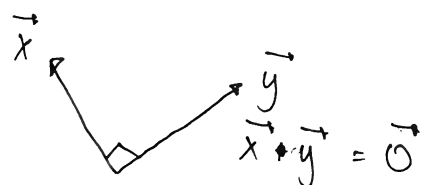
Mens vektorene $u \in U$ er objektene våre, er lin. avb.

hva du kan gjøre med objektene - de er funksjoner.

Vi skal se hva grunnleggende konsepter som definisjons- og verdimråde, injektivitet, surjektivitet, osv. betyr for lin. avb.

Kap 3: Vi introduserer normer på vektorrom, slik at vi kan definere konvergens av følger av vektorer og kontinuitet av funksjoner på vektorrom.

Kap 4: Vi introduserer indreprodukter på vektorrom - generalisering av prikkproduktet. Dermed kan vi gjøre "geometri" på vektorrom - vi kan bestemme om vektorer er vinkelrette på hverandre (ortogonale).

Kap. 5: Vi ser på egenverdier og egenvektorer av lin. avb. :
skalarer λ og vektorer u slik at $T(u) = \lambda u$.

Vi skal se hvilke lin. avb. som har "mange" egenvektorer,
og hvilke konsekvenser det har. Spektralteoremet,
singulærverdidekomposisjon.

Kap. 6: Vi studerer fourierrekker: Rekker på formen
$$f(t) = \sum_{k=0}^{\infty} a_k \cos(kt) + b_k \sin(kt).$$

Vi skal se at "mange" funksjoner kan skrives som
en fourierrekke.

Kap. 1: Vektorrom

1.1: Vektorrom og underrom

(bestående av "skalarer")

Def: En krøpp består av en mengde K og to operasjoner
 $+ : K \times K \rightarrow K$ ("addisjon") og $\cdot : K \times K \rightarrow K$ ("mult.")
slik at for alle $\alpha, \beta, \gamma \in K$ er:

(i) $(\alpha + \beta) + \gamma = \alpha + (\beta + \gamma)$ og $(\alpha \cdot \beta) \cdot \gamma = \alpha \cdot (\beta \cdot \gamma)$ (assosiativitet)

(ii) $\alpha + \beta = \beta + \alpha$ og $\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$ (kommutativitet)

(iii) $\alpha \cdot (\beta + \gamma) = \alpha \cdot \beta + \alpha \cdot \gamma$ (distributivitet)

(iv) Det eksisterer to elementer $0 \in K$ og $1 \in K$
(den additive identiteten og den multiplicative identiteten)

slik at $\alpha + 0 = \alpha$ og $\alpha \cdot 1 = \alpha$

(v) ~~Der eksisterer~~ Det eksisterer et element $-\alpha \in K$ slik at
 $\alpha + (-\alpha) = 0$ (additiv invers)

(vi) Om $\alpha \neq 0$ eksisterer et element $\alpha^{-1} \in K$ slik at
 $\alpha \cdot (\alpha^{-1}) = 1$

Vi skriver $\alpha - \beta = \alpha + (-\beta)$, $\frac{\alpha}{\beta} = \alpha \cdot (\beta^{-1})$, $\alpha\beta = \alpha \cdot \beta$

Eksempler: $\mathbb{R}$, $\mathbb{C}$, $\mathbb{Q}$, $\mathbb{Z}/(p\mathbb{Z})$ for primtall p .

Merk: Hver gang vi snakker om en krøpp K , kan du fint
tenke deg at $K = \mathbb{R}$ eller $K = \mathbb{C}$. I kap. 3-6 skal
vi kun jobbe med disse krøppene.

Merk: Aksiomene (i)-(vi) gjør oss i stand til å

gjøre algebra: Om $\frac{\alpha + \beta}{\gamma} = \delta$, er

$$\begin{aligned}\delta\gamma &= ((\alpha + \beta)\gamma^{-1})\gamma = (\alpha + \beta)(\gamma^{-1}\gamma) = (\alpha + \beta)(\gamma\gamma^{-1}) = (\alpha + \beta) \cdot 1 \\ &= \alpha + \beta\end{aligned}$$

$$\Rightarrow \alpha = \alpha + 0 = \alpha + (\beta + (-\beta)) = (\alpha + \beta) + (-\beta) = \underline{\underline{\delta\gamma + (-\beta)}}$$

Def:

La K være en kropp. Et vektorrom over K er en mengde U (bestående av "vektorer") utstyrt med to operasjoner $+$: $U \times U \rightarrow U$ og ("vektoraddisjon") og $\cdot$: $K \times U \rightarrow U$ ("skalarmultiplikasjon") slik at :

(i) $(u+v)+w = u+(v+w)$

(assosiativitet)

(ii) $u+v = v+u$

(kommutativitet)

(iii) $\alpha \cdot (u+v) = \alpha \cdot u + \alpha \cdot v$

(distributivitet mhp. vek.add.)

(iv) $(\alpha+\beta) \cdot u = \alpha \cdot u + \beta \cdot u$

(distr. mhp. skalaraddisj.)

(v) $(\alpha \cdot \beta) \cdot u = \alpha \cdot (\beta \cdot u)$

(kompatibilitet mellom skalar- og vektormult.)

(vi) $1 \cdot u = u$

(vii) Det eksisterer en vektor $0_U \in U$

(nullelementet / nullvek.)

slik at $u + 0_U = u$

(viii) Det eksisterer en vektor $-u \in U$

(additiv invers)

slik at $u + (-u) = 0_U$

Vi skriver $\alpha \cdot u = \alpha u$ og $u + (-v) = u - v$.

Proposisjon: La U være et vektorrom.

(i) Nullelementet 0_U er unikt

(ii) Den additive inversen $-u$ er unik for enhver $u \in U$.

(iii) Om $u+v=w$, er $u=w-v$

(iv) $\alpha \cdot 0_U = 0_U$ for alle $\alpha \in K$

(v) $0 \cdot u = 0_U$ for alle $u \in U$

(vi) $(-1) \cdot u = -u$ ————

Hovedpoeng: Du kan gjøre algebra i et vektorrom (dog $KK \nsubseteq$ mult.)

Eksempler

- La $n \in \mathbb{N}$ og $\mathbb{R}^n := \{\text{alle } n\text{-tupler over } \mathbb{R}\}$. Da er $\mathbb{R}^n$ et vektorrom over $\mathbb{R}$ under operasjonene

$$(x_1, \dots, x_n) + (y_1, \dots, y_n) = (x_1 + y_1, \dots, x_n + y_n)$$

og

$$\alpha (x_1, \dots, x_n) = (\alpha x_1, \dots, \alpha x_n).$$

- $\mathbb{C}^n$, og mer generelt, K^n for en kropp K , er vektorrom.

- $M_{m \times n}(\mathbb{R}) := \{\text{alle } m \times n\text{-matriser med komponenter i } \mathbb{R}\}$

Interlude: matriser

En $m \times n$ -matrise er en tabell med m rader og n kolonner. Om A betegner

matrisen, er $(A)_{jk}$ elementet i rad j

og kolonne k . For tall $a_{11}, a_{12}, \dots, a_{mn}$, er

$$(a_{jk})_{\substack{j=1, \dots, m \\ k=1, \dots, n}}$$

$m \times n$ -matrisen med (j, k) -komponent a_{jk} .

Vi adderer $A, B \in M_{m \times n}(\mathbb{R})$ slik:

$$A + B = \left((A)_{jk} + (B)_{jk} \right)_{\substack{j=1, \dots, m \\ k=1, \dots, n}}$$

og multipliserer med skalarer $\alpha \in \mathbb{R}$ slik:

$$\alpha A = \left(\alpha (A)_{jk} \right)_{\substack{j=1, \dots, m \\ k=1, \dots, n}}.$$

Alt dette kan enkelt genereres til en vilkårlig kropp K !

Nullmatrisen er $O_{m \times n} = (0)_{\substack{j=1, \dots, m \\ k=1, \dots, n}}$

Kronecker δ er gitt ved $\delta_{jk} = \begin{cases} 1 & \text{om } j=k \\ 0 & \text{om } j \neq k \end{cases}$ for $j, k \in \mathbb{Z}$

Identitetsmatrisen av dimensjon n er $I_n \in M_{n \times n}(\mathbb{K})$ gitt ved

$$I_n = \begin{pmatrix} 1 & & 0 \\ & \ddots & \\ 0 & & 1 \end{pmatrix} = (\delta_{jk})_{\substack{j=1, \dots, n \\ k=1, \dots, n}}$$

Standardbasen eller den kanoniske basen i $\mathbb{R}^n$ er

$$e_1, \dots, e_n \in \mathbb{R}^n, \text{ der } e_j = (\delta_{jk})_{k=1, \dots, n} = \begin{pmatrix} 0 \\ \vdots \\ 1 \\ \vdots \\ 0 \end{pmatrix} \leftarrow \text{plass } j$$

□

- La $I \subseteq \mathbb{R}$ være en mengde. Definer

$$C^0(I, \mathbb{R}) := \{ \text{alle kontinuerlige } f: I \rightarrow \mathbb{R} \}.$$

Vektoraddisjon er definert ved

$$(f+g)(t) = f(t) + g(t)$$

og skalarmultiplikasjon ved

$$(\alpha f)(t) = \alpha \cdot f(t).$$

Her kan $\mathbb{R}$ byttes ut med $\mathbb{C}$: $C^0(I, \mathbb{C})$.

- Et reelt polynom (eller bare polynom) er en funksjon på formen $p(t) = a_0 + a_1 t + \dots + a_n t^n$ for $n \in \mathbb{N}_0$ og $a_0, \dots, a_n \in \mathbb{R}$ (for $t \in \mathbb{R}$). Mengden

$$\mathcal{P} := \{ \text{alle reelle polynomer} \}$$

er et vektorrom over $\mathbb{R}$.

Likledes er $\mathcal{P}(\mathbb{C}) := \{ \text{alle komplekse polynomer} \}$

et vektorrom over $\mathbb{C}$.

• Det trivielle vektorrommet er $\{0\}$.

• La $p \in [1, \infty)$, K en kropp, enten $K = \mathbb{R}$ eller $K = \mathbb{C}$.

Vi lar
$$l^p(K) := \left\{ \text{alle følger } (a_1, a_2, \dots) \text{ i } K \text{ med } \sum_{k=1}^{\infty} |a_k|^p < \infty \right\}.$$

Eks: Om $a := \left(\frac{1}{k}\right)_{k \in \mathbb{N}} = (1, \frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \dots)$, er $a \notin l^1(\mathbb{R})$,
men $a \in l^p(\mathbb{R}) \quad \forall p > 1$.

Vi definerer vektoraddisjon med

$$(a_k)_{k \in \mathbb{N}} + (b_k)_{k \in \mathbb{N}} = (a_k + b_k)_{k \in \mathbb{N}}$$

og skalarmult.

$$\alpha (a_k)_{k \in \mathbb{N}} = (\alpha a_k)_{k \in \mathbb{N}}.$$

Vi må ikke at disse er veldefinert, altså at $a+b \in l^p(K)$ og $\alpha a \in l^p(K)$
 $\forall a, b \in l^p$ og $\alpha \in K$. Det rirke er lett:

$$\alpha a = (\alpha a_k)_{k \in \mathbb{N}} \Rightarrow \sum_{k=1}^{\infty} |\alpha a_k|^p = |\alpha|^p \underbrace{\sum_{k=1}^{\infty} |a_k|^p}_{< \infty} < \infty.$$

Det første er vanskeligere. Tilfellet $p=1$ er en oppgave.

Vi gjør tilfellet $p=2$, Om $a, b \in l^p$, er

$$a+b = (a_k + b_k)_{k \in \mathbb{N}}. \quad \xrightarrow{K=\mathbb{R}}$$

$$\text{Vi har } |a_k + b_k|^2 = (a_k + b_k)^2 = a_k^2 + 2a_k b_k + b_k^2.$$

Vi bruker Youngs ulikhet: $2\alpha\beta \leq \alpha^2 + \beta^2$, og får

$$|a_k + b_k|^2 \leq 2a_k^2 + 2b_k^2. \quad \text{Dermed er}$$

$$\sum_{k=1}^{\infty} |a_k + b_k|^2 \leq \sum_{k=1}^{\infty} (2a_k^2 + 2b_k^2) = 2 \underbrace{\sum_{k=1}^{\infty} a_k^2}_{< \infty} + 2 \underbrace{\sum_{k=1}^{\infty} b_k^2}_{< \infty} < \infty.$$

Altså er $a+b \in l^2(\mathbb{R})$ når $a, b \in l^2(\mathbb{R})$.

- För $K = \mathbb{R}$ eller $K = \mathbb{C}$ är
 $l^p(K) := \{ \text{alle følger } (a_1, a_2, \dots) \text{ i } K \text{ med } \sup_{k \in \mathbb{N}} |a_k| < \infty \}$.

Def:
 La U være et vektorrom over K . En delmengde $V \subseteq U$ er et underrom dersom:

- (i) $u+v \in V \quad \forall u, v \in V$
- (ii) $\alpha u \in V \quad \forall \alpha \in K, u \in V$.

Eksempel:

La $V := \{x \in \mathbb{R}^3 : (x)_1 = 0\}$. Da er V et underrom av $\mathbb{R}^3$, for om $u, v \in V$, er

$$(u+v)_1 = (u)_1 + (v)_1 = 0$$

$$\text{og } (\alpha u)_1 = \alpha (u)_1 = 0 \quad \forall \alpha \in \mathbb{R}.$$

Eksempel: $l^1(\mathbb{R})$ er et underrom av $l^\infty(\mathbb{R})$. Om

$a \in l^1(\mathbb{R})$, er $\sum_{k=1}^{\infty} |a_k| < \infty$, så $\sup_k |a_k| < \infty$, så $a \in l^\infty(\mathbb{R})$.
 "(a_k) $_{k \in \mathbb{N}}$ "

Siden $l^1(\mathbb{R})$ selv er et vektorrom, er $a+b, \alpha a \in l^1(\mathbb{R})$ når $a, b \in l^1, \alpha \in \mathbb{R}$.

1.2: Lister av vektorer

Def: En liste av vektorer er en n -tupel $(u_1, u_2, \dots, u_n)$ ($n \in \mathbb{N}$), der $u_1, \dots, u_n$ ligger i et vektorrom U .

1.3: Lineær uavhengighet

Def: La U være et vektorrom over K , ~~En liste~~
 ~~$B = (u_1, \dots, u_n)$ av vektorer i U er lineært uavhengig~~
og la $B = (u_1, \dots, u_n)$ være en liste av vektorer
i U . En lineærkombinasjon av B er et uttrykk
på formen
$$\alpha_1 u_1 + \alpha_2 u_2 + \dots + \alpha_n u_n \quad \text{for } \alpha_1, \dots, \alpha_n \in K.$$

Spennet til B er mengden av alle lin.komb. av B ,
$$\text{span}(B) = \{ \alpha_1 u_1 + \dots + \alpha_n u_n : \alpha_1, \dots, \alpha_n \in K \}.$$

Vi sier at B utspenner U dersom $\text{span}(B) = U$.

Oppg: $\text{span}(B)$ er et underrom av U .

Eksempel: • $p_0, p_2 \in \mathcal{P}_2$, $p_k(t) := t^k$, $\text{span}(p_0, p_2)$
• $\text{span}\left(\begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}\right)$.

Def:

La U være et vektorrom over K og la $B = (u_1, \dots, u_n)$
være en liste av vektorer. Da er B lineært uavhengig
dersom

$$\alpha_1 u_1 + \dots + \alpha_n u_n = 0 \quad \Rightarrow \quad \alpha_1, \dots, \alpha_n = 0.$$

Hvis ikke er den lineært afhængig. ~~Luden~~

Merk at B er lineært afhængig hvis og bare hvis det eksisterer $\alpha_1, \dots, \alpha_n \in K$ som ikke alle er 0, men ligevel

→ Merk: at om $\alpha_1 u_1 + \dots + \alpha_n u_n = 0$.
om $(u_1, \dots, u_n)$ er lin. uafh., og $\alpha_1 u_1 + \dots + \alpha_n u_n = \beta_1 u_1 + \dots + \beta_n u_n$, er $\beta_1 = \alpha_1, \dots, \beta_n = \alpha_n$.

Eksempel: $\mathbb{R}^2$ er et vektorrum over $\mathbb{R}$. Listen $\left(\begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}\right)$ er lin. afh., fordi $1 \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix} + 1 \cdot \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix} + (-1) \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} = 0$.

Derimod er $\left(\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}\right)$ lin. uafh., for om

$$\alpha_1 \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} + \alpha_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} = 0, \quad \text{er } \alpha_1 = 0, \quad \alpha_1 + \alpha_2 = 0, \quad \text{og } 0 = 0,$$

$$\text{nå } \alpha_1 = 0, \quad \text{nå } \alpha_2 = 0.$$

□

Oppg: Om $(u_1, \dots, u_n)$ er lin. uafh., er $u_1, \dots, u_n \neq 0$.

Lemma:

La $(u_1, \dots, u_n)$ være en liste av vektorer ulik 0. TFAE:

(i) $(u_1, \dots, u_n)$ er lin. uafh.

(ii) $u_k \notin \text{span}(u_1, \dots, u_{k-1})$ for $k=2, \dots, n$.

Bewis:

(i) $\Rightarrow$ (ii): Motrigelsesbevis.

(ii) $\Rightarrow$ (i): $\longrightarrow \uparrow \longrightarrow$.

■

Oppg: $(u_1, \dots, u_n)$ er lin. afh. $\Leftrightarrow$ én av vektorene $u_1, \dots, u_n$ er en lineærkomb. av de andre.

Oppg:

Proposition:

La $B = (u_1, \dots, u_n)$ være en liste af vektorer i U , og antag at én af vektorene er en lin. komb. af de andre:

$$u_k \in \text{span}(B'), \quad B' := (u_1, \dots, u_{k-1}, u_{k+1}, \dots, u_n).$$

Da er $\text{span}(B') = \text{span}(B)$.

Korollar: For enhver liste B findes en mindre liste $C \subseteq B$ slik at $\text{span}(C) = \text{span}(B)$, men C er lin. uafh.